

## Avrupa Kentsel Şartı – 2: Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto

Karar No. 269 (2008) 1<sup>1</sup>  
Avrupa Konseyi 15. Genel Oturumu  
Strazburg, 27 – 29 Mayıs 2008

Çeviri: Aydan Erim

Türkçe'ye çevrildiğinde, Avrupa Birliği'nin organlarından biri olan Avrupa Konseyi (*European Council*) ile, İkinci Dünya Savaşı sonrası kuruluşlarından biri olan Avrupa Konseyi'ni (*Council of Europe –COE*) ayırtmak zor oluyor. İlki 1992 yılında yayımlanan, ikincisi de burada aktarılan Avrupa Kentsel Şartları, ikinci kuruluşun ürünleri. 47 Avrupa ülkesini kapsayan Avrupa Konseyi 1949 yılında Avrupa'da demokrasi ve insan haklarını güçlendirmek amacıyla kuruldu ve Türkiye 9 Ağustos 1949 tarihinden beri üyesi. Ana ilkesi "çoğulcu demokrasiyi geliştirmek" olarak tanımlanan Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Konsey'in üç ana biriminden biri. Konsey'in 12 Ocak 1957'de kurduğu Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sürekli Komitesi, 17 Ocak 1994'de, biri bölgesel diğeri yerel yönetimleri kapsayan iki birimden oluşan ve 318 delegesi üye ülkelerin seçimle işbaşına gelmiş yerel yöneticileri olan şimdiki Kongre'ye dönüştürüldü. Kongre'nin 1 Mayıs 2008 tarihinde yapılan genel kurul sırasında, uzun süre Bölgesel Yönetimler Birimi'nin Başkanlığını yürüten Çanakkale İl Genel Meclisi üyesi Yavuz Mildon, bu kez Kongre Başkanlığı'na seçildi. Dolayısıyla Türkiye, Avrupa Konseyi'nin çalışmalarına doğrudan katıldığından, Konsey belgeleri de bizim için büyük önem taşıyor.

Avrupa Konseyi Türkiye web sayfası için:  
[www.avrupakonseyi.org.tr](http://www.avrupakonseyi.org.tr)

Avrupa Konseyi'nin kendi sayfası için:  
[www.coe.int](http://www.coe.int)

Avrupa Kentsel Şartı ilk metninin orijinaline ulaşmak için:  
[www.mo.org.tr/UIKDocs/urbancharter1.pdf](http://www.mo.org.tr/UIKDocs/urbancharter1.pdf)

Avrupa Kentsel Şartı ilk metninin Türkçe özeti için:  
[www.mo.org.tr/UIKDocs/kentselsart1.pdf](http://www.mo.org.tr/UIKDocs/kentselsart1.pdf)

---

<sup>1</sup> Yerel Yönetimler Bölümü tarafından 28 Mayıs 2008 tarihinde görüşülmüş ve onaylanmış, Kongre tarafından 29 Mayıs 2008 tarihindeki 3. oturumda kabul edilmiştir. (bkz: CPL (15)4RES kodlu doküman, raportör C.A. Pinto (Portekiz, L, EPP/CD) ve ortak raportörler W. Borsusu (Belçika, L, ILDG) ve M. Constantin (Fransa, L, SOC) tarafından sunulan karar taslağı)

1. Avrupa Konseyi'nin Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından 1992 yılında kabul edilen ilk Avrupa Kentel Şartı, kent olgusunun gereğince kabul edilmesinde önemli bir aşamaydı. Bu Avrupa için çığır açıcı bir adımdı ve ardından başka uluslararası kuruluşlar veya yerel yönetim birliklerinin kent sorunlarına ilişkin temel belgeleri geldi.
2. Geçen on beş yıl, toplumlarımızda, ekonomilerimizde ve kültürlerimizde hızlı değişikliklere tanık oldu. Kongre, bu zorlu yerel ve küresel sorunlar ve şimdiye kadar görülmemiş bir kentsel gelişimi dikkate alarak, Şart'ın ilk halindeki bazı ilkeleri yeniden tanımlamaya, bunları tamamlamaya ve güncellemeye karar verdi.
3. Kongre, Avrupa Kentel Şartı - 2 ile, Avrupa Yerel Yönetimlerini sürdürülebilir kentler ve kasabalar inşa etmeye zorlayan Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto, kentsel yaşama yeni bir yaklaşım sunmayı amaçlamaktadır.
4. Bu Manifesto, kentlerin ve kasabaların çağdaş kentsel sorunlarla baş etmesini olanaklı kılacak bir ortak ilkeler ve kavramlar bütünü belirlemektedir. Kongre, yerel yönetimlerden, bütün çeşitlilikleri ile ve paylaştıkları Avrupa değerlerini esas alarak, kamu politikalarında etik yönetim, sürdürülebilir kalkınma ve daha ileri düzeyde bir dayanışma ilkelerini uygulamalarını istemektedir.
5. Kongre, Sürdürülebilir Kalkınma Komitesi ve Raportör Carlos Alberto Pinto'nun Kongre'nin diğer komiteleri ile, ulusal ve uluslararası düzeydeki yerel yönetim birlik ve dernekleri ile yürüttükleri geniş çaplı danışma sürecini şükranla karşılamaktadır. Kongre aynı zamanda katkıları ile bu belgenin içeriğinin şekillenmesine yardımcı olan bütün uzmanlara da teşekkürlerini sunar.
6. Kongre,
  - a. Avrupa Kentel Şartı – Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto'yu, mümkün olan en fazla sayıda Avrupa dilinde yayımlamaya;
  - b. Manifesto'yu Avrupa Konseyi üyesi devletlerin yerel yönetimlerine ve bunların derneklerine yollamaya;
  - c. Manifesto ve içeriğinin daha yaygın olarak tanınması için bir konferans düzenlemeye;
  - d. Manifesto'yu Avrupa Birliği'nin Bölgeler Komitesi'ne aktararak, Sürdürülebilir Avrupa Kentleri için Leipzig Şartı ile birlikte Avrupa Yerel Yönetimlerini daha sürdürülebilir kentler ve kasabalar inşa etmek için teşvik eden bu metni dağıtmasını istemeye, karar vermiştir.
7. Kongre, Avrupa Konseyi üye devletlerinin yerel yönetimlerini,
  - a. Eylemlerinde ve politikalarında yeni bir kentlilik için Manifesto'da tanımlanan ilkeleri uygulamaya;
  - b. Manifesto'yu yerel ortaklarına ve halka dağıtarak, kentli vatandaşlarının Manifesto'nun içerdiği ilkeler ve ana maddeleri konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamaya, çağırılmaktadır.
8. Kongre, ayrıca, yerel ve bölgesel yönetimlerin ulusal ve uluslararası örgütleri ile kentlerin ve kasabaların geleceğine ilişkin tartışmalarda aktif rol alan hükümet dışı kuruluşlarda:
  - a. Manifesto'yu kendi ülkelerindeki yerel yönetimlere en geniş şekilde dağıtmalarını;
  - b. Etkinlikler düzenlemelerini ve Manifesto'da tanımlanan ilkelerin yerel politikalara sokulmasını teşvik etmelerini, istemektedir.

## EK

### Avrupa Kentsel Şartı - 2: Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto

#### Giriş

1. Avrupa Konseyi'nin Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi 1992 yılında ilk Avrupa Kentsel Şartı'nı kabul etti. Bu Avrupa için çığır açıcı bir adımdı. O zamandan buna yana onbeş yıl geçti ve toplumlarımız, kültürlerimiz ve ekonomilerimiz büyük oranda değişti.

2. Savaş sonrası dönemde uzun süre kalıcı bir etki yapan Doğu - Batı uçurumu artık yeniden kapanmaya başladı. Birçok ülke Avrupa Birliği veya Avrupa Konseyi ile iddialı işbirlikleri kurmak yolunda önemli ilerlemeler kaydetti.

3. Bu kritik ve önemli dönemde, küreselleşme ile en fazla karşı karşıya kalanlar Avrupa'nın kentleri ve kasabaları oldu. Bu yerleşimler, herşeyden önce Avrupa'nın küreselleşme nedeniyle yeni teknolojilere, ekolojik, ekonomik ve sosyal koşullara uyum sağlama çabalarının odağı oldu. İsteyerek ya da istemeyerek, küresel çağa girdiler ve bu çağın başlıca sorunları ile baş etmek zorunda kaldılar.

4. Yerleşimler, oynamaları beklenen yeni rolü farkettiler ve kendilerini girişim ve yaratıcılığın merkezleri olan "kolektif oyuncular" olarak gördüler. Bu alanlar, temel özellikleri çok kez dengesiz aile yaşamları, düzenli olmayan çalışma olanakları ve sık sık değişen yaşam yerleri olan yeni bir sosyal esnekliğin yanı sıra, yeni yaşam tarzlarının ve sosyal ağların ortaya çıktığı ortamlar oldu.

5. Bu yerleşimler aynı zamanda etkileri yaygın sosyal ve ekonomik değişimlerle de karşı karşıya kaldılar: İşçi sınıfının erozyonu, bazı bölgelerin bütünü ile sanayisizleşmesi, artan sosyal eşitsizlik, işçi sınıfı mahallerinde yaşanan krizler, artan göç, nüfusun yaşlanması, kentlerin yayılması ve artan otomobil kullanımı. Tüm bunlara ek olarak, çevrenin karşılaştığı tehditlerden kaynaklanan sorunlarla da uğraşmaları gerekiyordu.

6. Bu hızlı değişim döneminde, kent sorunları ile ilgili bazı temel belgeler kabul edildi. Bunların bir kısmı Avrupa Konseyi'nin Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi<sup>2</sup> tarafından hazırlanmıştı. Diğerleri ise Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi<sup>3</sup>, Avrupa Birliği<sup>4</sup>, Birleşmiş Milletler<sup>5</sup>, sivil toplum ve yerel ve bölgesel yönetimlerin birlikleri<sup>6</sup> tarafından yapılmış çalışmalardı.

7. Bu referans belgeleri son onbeş yılın başlıca değişimlerinin giderek daha fazla kavrandığını göstermektedir. Hepsi birlikte ele alındığında, Kongre'nin Kentsel Şartı'ndan uzanan bir yolu izledikleri görülür ve çoğu Avrupa hükümetleri tarafından onaylanmıştır. Metinlere bakıldığında, gerçekleşmekte olan değişimlerin ölçeğinin ciddi şekilde fark edildiği ve bunlara yaklaşımda ortak bir kararlılık olduğu anlaşılmaktadır. Çok farklı kuruluşlardan çıkan ve farklı tarzlarda yazılmış olsalar da bu belgeler "kent hakkı" (*right to the city*)

<sup>2</sup> Yerel Düzeyde Yabancıların Kamusal Yaşama Katılmalarına İlişkin Avrupa Konvansiyonu (1992); Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılmalarına İlişkin Yeniden Gözden Geçirilmiş Avrupa Şartı (2003), Yeniden Gözden Geçirilmiş Avrupa Kentsel Şartı (Raporör Carlos Alberto Pinto, Kongre tarafından Mayıs 2004'de kabul edilmiş ve 2005'de yeniden gözden geçirilmiştir); Avrupa'nın Metropoliten Alanlarında İyi Yönetişime İlişkin Tavsiye Kararı No. 188 (2006).

<sup>3</sup> Kentlilerin yerel kamu yaşamına katılımına ilişkin Tavsiye Kararı (2001)19; "İyi Yerel ve Bölgesel Yönetişim – Avrupa'nın Zorlu Sorunu" konulu Valensiya Deklarasyonu (Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimlerden Sorumlu Bakanlar Konferansı, 2007)

<sup>4</sup> Sürdürülebilir Avrupa Kentleri için Leipzig Şartı (Mayıs 2007); Avrupa Birliği Bölgesel Gündemi (Mayıs 2007).

<sup>5</sup> Yeni Binyılda Kentler ve Diğer Yerleşimlere İlişkin Deklarasyon'la ilgili S- 25/2 sayılı BM kararı (2001); Desantralizasyon ve Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi'ne ilişkin 21/3 sayılı UN-Habitat kararı (2007).

<sup>6</sup> Sürdürülebilirliğe Doğru Avrupa Kent ve Kasabaları Şartı (Aalborg Şartı, Mayıs 1994) ve Aalborg Taahhütleri (2004).

kavramını bir kez daha kabul etmekte ve kentteki vatandaşların kentsel politikaların merkezinde yer alan vazgeçilemez rolünü vurgulamaktadır.

8. Ancak Kongre, kentsel gelişmeye ilişkin bu uluslararası referans belgelerinin çeşitliliğini dikkate alarak, Avrupa Kentsel Şartı'nın bazı ilkelerinin yeniden tanımlanması gerektiğini düşündü. İlk Avrupa Kentsel Şartı, bir eşik olma niteliğini korusa da, ona eklemeler yapmak ve güncelleştirmek gereğini duyduk. Yeni bir yüzyılın doğduğu aşamada ortaya çıkan yeni bir kentlilik şeklini yansıtan bu Manifesto, işte bunu amaçlamaktadır.

**Avrupa Kent "Müktesabati" (Acquis) ve Yeni Bir Kentlilik Olasılığı**

9. Avrupa Konseyi'nin Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı, 1992 tarihli ilkinin ardından bu Avrupa Kentsel Şartı 2'yi kabul ederek, kentlerin ve kasabaların kentsel toplumların günümüzdeki sorunları ile başedebilmesini olanaklı kılacak bir dizi ortak ilke ve kavram oluşturmayı ve kentsel kalkınmanın temel aktörleri ve Avrupa'nın kent halkları için, yeni bir kentsel yaşam şeklinin çerçevesini çizmeyi, diğer bir deyişle, yeni bir ortak yaşam tarzı ve kent yaşamına yeni bir yaklaşım sunmayı amaçlamaktadır.

10. Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilcileri ve Kongre üyesi olan bizler, bu düşünce ile, Avrupa kentsel "müktesabati"nin önemini bir kez daha vurgulamak isteriz. Bizler, gerek kentsel yönetim deneyimlerinden, gerekse kentsel gelişmenin ana oyuncularının fikirlerinden, raporlarından ve beyanlarından kaynaklanan bu "müktesabatın", manifestomuzun dayanacağı bir ilkeler temeli oluşturduğu inancındayız. Özellikle de aşağıdaki ilkelerin artık yerleşmiş olduğu görüşüdeyiz:

11. Avrupa'nın kentleri ve kasabaları, kentlilerine aittir; bu yerleşimler gelecek nesillere aktarılması gereken sosyal, ekonomik ve kültürel değerlerdir.

12. Karşımızdaki zorlu küresel sorunlar göz önüne alındığında, Avrupa'nın kentleri ve kasabaları ekonomi, toplum ve çevre arasında ulaşılabilecek tarihi değere sahip bir uzlaşma için en ideal ortamı oluşturmaktadır.

13. Avrupa'nın kent ve kasabalarının, özellikle katılım açısından, demokrasinin yeni taleplerini dikkate alan bir kentsel yönetim modeli inşa etmek sorumluluğu vardır. Bu yerleşimler toplumlarımızın çok gereksinim duyulan demokratik yeniden canlandırılması için birer değerdir.

14. Avrupa'nın kentleri ve kasabaları yaratıcı çeşitliliği destekleyicidir ve yenilikçilik için önemli bir güç oluşturur. Kişisel gelişim, öğrenme ve bilgiye erişme açısından en uygun ortamlardır. Bu yerleşimler, sınırları içinde var olan çoklu kimlikleri ve kültürleri bir araya getirmek ve bunların karşılıklı olarak birbirlerini zenginleştirmesini sağlama potansiyeline sahiptir.

15. Avrupa'nın kentleri ve kasabaları, günümüzde, refahın öncü güçleri ve küreselleşme sürecinin önemli oyuncularındır. Bu yerleşimler, Avrupa'nın gelecekteki ekonomik kalkınma şekli olan bilgi temelli ekonomi için ideal bir ortam oluşturmaktadır.

16. Bizler, Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilciler ve Kongre'nin üyeleri olarak, bu ilkelerin ve onların dayandığı analizlerin, gelecekteki değişimin ve uygulamamız gerekecek politikaların temelini oluşturduğuna inanıyoruz.

17. Önceliklerimizin merkezine koymak istediğimiz kentler ve kasabalar, herşeyden önce, oralarda yaşayanlar, yani kentliler için yaratılmıştır.

18. İsteddiğimiz kentler ve kasabalar, aynı zamanda, yerel ve küresel çevreye saygılı, sürdürülebilir kentler ve kasabalardır.

19. Bu yerleşimler, kendi içlerinde ve birbirleri arasında en üst düzeyde bir dayanışmayı teşvik etmeye kararlı uyumlu kentler ve kasabalarıdır.

20. Son olarak, bunlar , geleceğe uzanabilmek için geçmişlerine ve bugünkü çeşitliliklerine ihtiyaç duyan, bilgi ve kültürün kentleri ve kasabalarıdır

**Kentliler Olarak Kent ve Kasaba Halkları**

21. Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilcileri olan bizler, kentlerimizde ve kasabalarımızda yaşayan insanların, bu yerleşimlerin sorumlu, aktif ve bilgili kentlileri olmadan, bu kent ve kasabaları tam anlamı ile yaşayamayacakları inancını paylaşıyoruz.

22. Bu bağlamda, 1985 yılında hazırladığımız Avrupa Yerel Özyönetim Şartı'nın (*European Charter of Local Self-Government*) içerdiği değerlerin ve ilkelerin, özellikle de kentlilerin kamuyu ilgilendiren konulardaki katılım hakkının tam olarak özellikle yerel düzeyde yaşama geçirilebileceği inancının, günümüzde de geçerliliğini koruduğunu bir kez daha teyid ederiz.

23. Bizler, gerçekten de, bu hakkın en doğrudan, en etkin ve en başarılı bir şekilde bu düzeyde uygulandığı görüşündeyiz.

24. Ayrıca, Avrupa'nın Seçilmiş Yerel ve Bölgesel Temsilcileri İçin Davranış Kuralları'nda tanımlanan etik bir kamu yaşamı ilkelerini de bir kez daha vurguluyoruz.

25. Son olarak, ülkelerimizin pek çoğunun karşı karşıya kaldığı ve özellikle, seçimlerde görülen yüksek katılmama oranları, sürekli olarak aşırı uçlara kayan oylar ve siyasete karşı giderek artan bir ilgisizlikle ortaya çıkan siyasi temsil krizi ile öncelikle yerel düzeyde mücadele edilebileceği ve edilmesi gerektiği görüşündeyiz.

26. Avrupa'nın seçilmiş yerel yöneticileri olan bizler, uzun yıllardır pek çok politikacı için ulusal demokrasi okulu işlevi gören yerel demokrasinin, kent halklarındaki kamu ruhunu ve onların demokrasi özlemini yeniden canlandırabileceğine inanıyoruz.

27. Avrupa Yerel Özyönetim Şartı, daha 1985 yılında, temsili demokrasinin geleneksel mekanizmalarının yanısıra, katılımcı demokrasi uygulamalarına geçiş olanağını öngörmüştü.

28. Bu nedenle bizler, Yerel Özyönetim Şartı'nın bizden beklediği gibi, halk meclislerini, yerel referandumları ve halkın doğrudan katılımını sağlayan her türlü düzenlemeyi teşvik ediyoruz.

29. Bizler, çağdaş yerel demokrasinin uygulanmasını sağlamak üzere, örneğin farklı kentsel karar verme düzeylerinde seçimle göreve gelen meclislerin kurulmasını tavsiye ediyoruz. Ancak bu oluşum, hiçbir zaman kent halkına doğrudan bilgi verilmesini, konuların kamuoyunda tartışılmasını ve kent planlama süreçlerinde işbirliği yapılmasını engellememelidir.

30. Kent nüfusunun bütün bileşenlerini devreye sokmaya yönelik bu anlayışla, toplumun yaşamına pek çok yoldan katkıda bulunan göçmenlere de oy verme ve yerel kent meclislerine aday olabilme hakkı tanınmalıdır.

31. Bu farklı düzenlemelerin etkinliğini en üst düzeye çıkartabilmek için, kentlerimizin ve kasabalarımızın kentsel projeler konusunda halka danışmak üzere yeni bilgi teknolojilerinden tam olarak yararlanmaları konusunda ısrarlıyız. Bilginin karşılıklı etkileşimi ve hızının demokratik katılımı zenginleştireceğine ve seçimle işbaşına gelen temsilcilerle kent halkı arasındaki diyalogu iyileştireceğine inanıyoruz.

32. Kentlerimiz ve kasabalarımız yaygın yerel e-demokrasiler oluşturma yönünde çaba göstermelidir. Bilgi ve iletişim teknolojileri asla salt teknolojik araç-gereçler olmayıp, demokratik bir seferberlik için yeni olanaklar sunarlar ve siyasete böylesine soğuk bakıldığı bir dönemde, bu olanaklardan yararlanmamak trajik olur.

33. Yerel güçler ve sorumluluklar açısından, uygun aktarımların kentlerimizin ve kasabalarımızın düzgün bir şekilde yönetilmesinde kilit bir rol oynayacağına inanıyoruz. Bu bağlamda, Avrupa, ulusal ve yerel ölçeklerde, güçler arasındaki ilişkileri gerektiği şekilde düzenleyen yerinden yönetim ilkesine bağlılığımızı yinelemek isteriz.

34. Ancak, yerinden yönetim ilkesi merkezi hükümetle yerel ölçek arasında, yarı yolda takılıp kalmaz, aynı zamanda yerel alanlarda farklı düzeylerdeki yerel yönetimler arasındaki sorumluluk dağılımına da yol göstermesi gerekir.

35. Bu anlayış ışığında, kent ve kasabalarımıza ilişkin kamu yönetimi sorumluluklarının dağılımını belirleyen genel ilkelerin, kent halkı ile sürekli bir yakınlık kaygısı taşıması gerektiğine inanıyoruz. Bu ilke, örneğin hem büyük kentsel yerleşimlerde, hem de kendi seçilmiş meclisleri, bütçeleri ve yerel sorumlulukları olan belediye içi alanlarda (mahalleler, yönetim birimleri, semtler) geçerli olmalıdır.

36. Ayrıca, yerel ve bölgesel erklerin ve sorumlulukların aktarılması, bu sorumlulukların tam olarak yerine getirilebilmesi için, kaynakların ve özellikle de mali kaynakların da koşul olarak her yönetim düzeyinde sağlanmasını gerektirir. Bu konuda da, kentlerin ve kasabaların kendi harcamalarını kendilerinin denetleyebilmesini öngören Avrupa Yerel Özyönetim Şartı'nın dikkate alınmasını tavsiye ediyoruz.

37. Bu erkleri uygulamanın ve sorumlulukları gerçekleştirmenin, geniş kentsel alanların yönetilmesi açısından ne denli karmaşık olduğunu dikkate alarak, net bir şekilde tanımlanmış, demokratik usullerle seçilmiş ve iyi kentsel yönetim ilkesinden hiçbir zaman sapmayan kentsel yönetimler gerektirdiğine inanıyoruz.

38. Bu yönetişim, etkin denetim mekanizmalarına ve düzenli denetimlere tabi olmalıdır. Kentlileri harekete geçirebilmek ve kentlilerin çoğunluğunu kolektif kentsel siyasal projeleri desteklemeye yönlendirebilmek için, yönetişim yerel seçim aşamalarında siyasi ve kamuoyu tartışmalarına açık olmalıdır. Bu bağlamda, ister belediye başkanı olarak ister başka bir adla tanımlanan kentin seçilmiş yöneticisi, yerel faaliyetlerin itici gücü olmalı ve kendisini, gerek kentlileri gerekse kent dokusunu şekillendiren ağları, halkın çoğunluğu tarafından anlaşılabilir ortak bir siyasi proje etrafında harekete geçirmeye adanmalıdır.

39. Bu kentsel yönetişimin niteliği, aynı zamanda kendisini yerel kurumların çapı ile kalkınmasından ve yönetilmesinden sorumlu oldukları kentsel alanların ölçeğinin denk düştüğü, uygun bir alanda örgütleyebilmesine de bağlıdır.

40. Bizler ayrıca, kentsel yayılma, ulaşım ve enformasyon altyapısı, konut hakkı, çevrenin korunması gibi bazı konuların, sadece yerel yönetim kapsamına giremeyeceğine ve yerel politika konularının bölgesel, ulusal ve Avrupa düzeyinde, dengeli ve saygılı bir ortaklık içinde düzenlenmesinin olanaklı olduğuna inanıyoruz.

41. Bu bağlamda, mekânsal eşitlik ihtiyacı, kentlerin ve kasabaların kaynakların yeniden dağılımına ilişkin tedbirlere katkıda bulunabilmelerini gerektirmektedir. Bu tür tedbirler kaçınılmaz mekânsal eşitsizliklerin azaltılmasını olanaklı kılabilir.

42. Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilcileri olan bizler, Avrupa, merkezi hükümetler, bölgesel yönetimler ve yerel yönetimler arasındaki genel erk bölüşümünde ülkelerimizi etkileyen önemli değişikliklerin bilincinde olarak, devlet denetiminin zayıflaması ve bunun sonucunda

kentlerin ve kasabaların daha güçlenmesinin, yerel alanlar arasında çok ihtiyaç duyulan dayanışmanın aleyhine işlememesi gerektiğine inanıyoruz. Kentlerin ve kasabaların artan bağımsızlığı, yerel bölgeler arasında acımasız ve denetimden tümü ile uzak bir rekabete yol açmamalıdır.

43. Devletin, dengeli bir bölgesel, ulusal ve Avrupa çapında mekânsal planlama kapsamında sergilenecek bu dayanışmanın güvencesi olması gerektiği inancındayız.

#### **Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar**

44. Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilcileri olan bizler, kentlerdeki vatandaşlarımızın ve daha da genel olarak kentsel kalkınmanın bütün aktörlerinin, kentlerimizi ve kasabalarımızı sürdürülebilir kentsel mekânlara dönüştürmeye yönelik eylemlerini destekliyoruz.

45. Bizler, kentli vatandaşlarımızın, karşı karşıya olduğumuz küresel çevre krizine ilişkin giderek netleşen kanıtlar karşısında duydukları artan kaygıyı paylaşıyoruz. Bu kriz günümüzde bütün biyosferi etkilemekte ve azalan biyolojik çeşitlilik, toprakların nitelik kaybı, giderek kısıtlı hale gelen su kaynakları, hava ve nehir kirliliği, diğer kirlilik türlerindeki artış ve yaşam kalitemizi etkileyen pek çok başka alana yansımaktadır. Bu kriz, hiç kuşkusuz insan kaynaklıdır ve somut bir sonucu da ülkelerimizdeki kamuoyunu uyandıran ve kent halklarının çevre sorunları ile çok daha fazla ilgilenmesine yol açan, artan sayıdaki doğal afetler ve olağan dışı iklim olaylarıdır.

46. Bu küresel çevre krizinin, kentsel alanlarda daha da özel bir şekil aldığına ve kentsel ekoloji kapsamında, somut analiz ve uygulamalar gerektirdiğine inanıyoruz.

47. Bizler, kentlerimizin ve kasabalarımızın, artan riskler bağlamında, kendi fiziksel alanları ve kentlileri için en sıkı şekilde korumaları gereken yerel çevreye ek olarak, küresel çevrenin korunması, iyileştirilmesi ve yönetiminde de oynayacakları önemli bir rol olduğuna inanıyoruz.

48. Ekonomik faaliyet düzeyi açısından, Avrupa'daki artan kent nüfusu ve geçerli davranış modelleri yaratabilme becerileri ile, kentlerimiz ve kasabalarımız daha yaşanabilir bir dünya için verilen mücadelenin ön saflarında yer almaktadır. Bizlerin, toplumlarımızın geleceği için yaşamsal önemi olan bu sorumlulukta onları cesaretlendirmesi gerekir.

49. Bu anlayışla, daha sürdürülebilir türden bir kentsel gelişmeye kararlılıkla yönelebilmek için, kentsel ekolojinin geliştirilmesini amaçlıyoruz. Kentlerimizin ve kasabalarımızın çevresel ayak izlerini azaltmayı, onların doğal kaynaklarını sakınmayı, biyolojik çeşitliliklerini korumayı ve zenginleştirmeyi, kamu değerlerini herkes için erişilebilir kılmayı ve enerji etkinliğini politikalarımızın ana ögesi yapmayı üstleniyoruz.

50. Bunu sağlayabilmek için, kalkınmamızı farklı kent formları ve farklı bir ulaşım modeli etrafında örgütlememiz gerektiğini biliyoruz.

51. Kent formu konusunda, kentsel alanlardaki günümüzdeki gevşekliğin kaygı yaratacak bir durum olduğu kanısındayız. Genellikle bazı alanların ticaret, konut, dinlence, sanayi, el sanatları gibi işlevsel olarak uzmanlaşması ile birlikte gelişen kentsel yayılma, kentlerimizin ve kasabalarımızın çevre sermayesini ciddi olarak azaltmaktadır. Bu sektör temelli kentsel model, enerji israfını ve çevreye verilen zararları artırmaktadır ve geleceği olmayan bir politikadır.

52. Kentlerimizi ve kasabalarımızı, bakımları için mümkün olduğu kadar az kaynağa ihtiyaç duyan, sakinlerine gerek çeşitli kentsel işlevlere ve hizmetlere gerekse dinlence olanaklarına ve korunmuş doğal alanlara hemen yakınlarında ulaşma olanağı sağlayabilen, yoğun ve yayılmamış kent formları olarak düşünmeliyiz. Kaynak, toprak, ulaşım ve enerji alanlarında

## MİMARLAR ODASI - AĞUSTOS 2008

tasarrufa yönelmiş kentler ve kasabalar amaçlıyoruz. Kentsel alanlar, sosyal statüleri, yaşları ya da sağlık durumları ne olursa olsun, buralarda yaşayan herkes için daha kolay, daha erişilebilir ve daha canlı olacaksa, kentlerimizin ve kasabalarımızın daha rahat algılanabilir ve derli toplu olması gerekir.

53. Artan arazi kontrolleri aracılığıyla büyümeleri denetim altında tutulabilen kentler ve kasabalar istiyoruz.

54. Kentlerin ve kasabaların düzgün bir şekilde işlemesi ve çevresel açıdan sağlıklı bir kentsel gelişme elde edilmesinin diğer bir asal değişkeni de ulaşım"dır. Günümüzün yoğun iletişim toplumlarında seyahat ve hareket olanağı giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bunlar, iyi kent uygulamalarının kilit öğeleri haline gelmekte ve kentsel yaşamın kalitesi açısından belirleyici faktörler olmaktadır.

55. Kontrol edilen ve sürdürülebilir ulaşımın karşımıza çıkarttığı zorlu sorunla baş edebilmek için, otomobile geçerli alternatifler geliştirmemiz gerektiğine inanıyoruz. Otomobile verilen birinci önceliğin olumsuz sonuçları artık iyice anlaşılmıştır. Hava ve gürültü kirliliği, yol güvenliği konuları, mekânın işgalci alt yapıyla parçalanması, kentsel peyzajın bozulması – tüm bunlar bizleri kararlı bir şekilde daha fazla kentlilere odaklanan; kentlerimizin ve kasabalarımızın insan boyutunu daha fazla dikkate alan bir gelişmeyi seçmeye teşvik etmektedir. Aşırı otomobil bağımlılığından bir an önce kurtulmalıyız; zira böyle bir gelişme, yarattığı çevresel sıkıntıların yanısıra, otomobil sahibi olmayan pek çok kişinin içinde yerleştikleri kentleri ve kasabaları tam olarak yaşayabilmelerini de engellemektedir.

56. Yürümek ya da bisiklet kullanmak gibi "yumuşak" olarak nitelenebilecek ulaşım tarzlarını ve her tür toplu taşıma aracını tercih eden sürdürülebilir ulaşım politikalarını teşvik etmek, Avrupa'nın seçilmiş temsilcileri olan bizlere düşen bir görevdir.

57. Bu bağlamda, sadece kamu ulaşımına sınırlı kalmayan, yollar ve kamusal alanlar için, her türden ulaşım olanağı veren ancak, sosyal yararlılıkları açısından otomobil ve motosikletlerin daha az payı olan yeni bir toplumsal paylaşım sağlayan bir toplu taşıma politikasını tercih etmeliyiz.

58. Bu anlayış gereği, kentlerimiz ve kasabalarımıza ilişkin sürdürülebilirlik, dost mekânlar yaratmak ve özellikle farklı ulaşım tarzlarının devreye sokulması ile mümkün kılınacak iyileştirilmiş ulaşım akışları sağlamak amaçlarımızı, eş zamanlı olarak ele almalıyız.

59. Yaptığımız analizler, bize kentsel gelişmemizin sürdürülebilirlik boyutunun (yayılmamış kentler, gönüllülük esasına dayalı denetimli ulaşım, çevreye saygı) sadece yaşam kalitemizin iyileştirilmesi yönünde atılmış bir adım değil, doğru mekânsal gelişimin de vazgeçilmez bir ön koşulu olduğunu gösterdi. Kentsel gelişme projelerimize gerçek bir açıklık kazandıracak ve somut başarı olanakları sunabilecek tek şey, sürdürülebilirliğe adanmışlık olacaktır.

### **Uyumlu Kentler ve Kasabalar**

60. Kentlerimizin ve kasabalarımızın daha geniş coğrafi kapsamları içinde algılanması gerekir. Bu yerleşimler, bölgesel, ulusal ve Avrupa çapında bir mekân içinde gelişmektedir. Bu mekânlarda siyasi ve ekonomik olarak entegre olmuşlardır ve yine aynı mekânlarda sosyo-ekonomik zıtlıklarını ve özellikle de toplumlarımızı etkileyen çok belirgin sosyal eşitsizliklerini net bir biçimde sergilerler.

61. Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilcileri olan bizler, kentlerimizin ve kasabalarımızın ekonomik faaliyetlerini çevremizin korunması ile barışık kılması gereken sürdürülebilir kentsel gelişmenin, aynı zamanda bir sosyal eşitlik talebi olmadan düşünülmemeyeceği inancındayız. Sosyal boyutu, sürdürülebilir kalkınma politikalarımızın ana öğelerinden biri yapmak istiyoruz. Yerel ölçekte sağlamak azminde olduğumuz çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlar



arasındaki tarihî uzlaşmanın anlamı budur. Bu üç talebi içeren yeni kentsel politikaların izlenmesi esastır.

62. İstedığımız kentler ve kasabalar, herkesin iyi bir yaşam kalitesine sahip olabildiği, herkesin özellikle eğitim, sağlık, kültür ve konut sektörlerinde sağlanan hizmetler yanında, bu kaliteye de erişebildiği yerleşimlerdir. Buralar, aynı zamanda Avrupa için hedeflediğimiz uyumlu, dışlayıcı olmayan ve farklılaşmış ve iddialı bir yaşam standardına ulaştırılmış bir toplum yaratma hedefimizi de yansıtan gerçek bir toplumsal karışımın yer aldığı alanlar olacaktır.

63. Konut sorunu özellikle önemlidir. Son yıllarda kentlerimizin ve kasabalarımızın sürekli olarak büyümesine yol açan nüfus hareketleri ülkelerimizin ve kentsel alanlarımızın çoğunda artan arazi ve emlak fiyatları ile daha da büyüyen bir konut krizini tetikledi. Bu duruma rağmen, bizler, konut hakkı ilkesine bağlılığımızı sürdürüyoruz. Mahallerimizin vazgeçilmezi olması gereken sosyal çeşitliliği koruyabilmek için, farklılaşmış bir konut arzının sağlanmasına özellikle önem vermeliyiz. Kentlerimizin ve kasabalarımızın halklarına, tüm kentsel sektörlerde, gereksinmelerine ve gelirlerine tam olarak uygun konutlar sunabilmeliyiz.

64. Bu hedef, bizlerin güçlü bir siyasi irade göstermesini ve demokratik etiğe dayalı aktif bir dayanışma politikasını gerektirir. Bu hedef nesiller arasında, düşük gelir grupları ile, özürlerle ve gerek finansal gerekse sosyal zorluklarla karşı karşıya olan kesimlerle dayanışmayı içerir. Nihai hedef, sosyal dışlamayla savaşmak ve böylelikle herkese kentlerin ve kasabaların sunduğu büyük potansiyelden yararlanma fırsatı vermektir.

65. Bu bağlamda, bu uyumlu kent ve kasabalar yaratmak amacını gerçekleştirmek için hala nelerin yapılması gerektiğinin farkındayız. Artan yoksulluğa doğru giden, rahatsız edici bir eğilim olduğunu gözlüyoruz. Ciddi sosyal ve mekânsal farklılıklar nüfuslarımızın büyük kesimlerini etkilemeye devam ediyor. Farklı kent mahalleleri arasındaki derin sosyal uçurumlara ek olarak, ortada çevresel farklılaşmalar da vardır ve bu da, aramızdaki en kırılgan kesimlerin çevrenin en çok bozulduğu alanlarda yoğunlaşması, dramatik bir eşitsizlikler bütünleşmesi anlamına gelmektedir. Bizler, özellikle belirli kent alanlarının “soylulaştırılmasına” (*gentrification*) yol açan mekânsal eşitsizlik süreçlerinden, kent merkezlerimizdeki arazi fiyatlarının denetlenemez bir şekilde yükselmesinden, bunlara koşut giden kent çeperlerindeki gettolaşmadan ve bazı yerlerde ortaya çıkan ve kentlerimizi ve kasabalarımızı parçalamakta olan bir mekânsal ayrımcılığı teşvik eden duvarlarla çevrili “kapalı yerleşimlerden” ciddi kaygı duyuyoruz.

66. Kentsel politikaların temel amacının sosyal ve mekânsal uyum olduğunu bir kez daha vurguluyoruz. Kentlerimiz ve kasabalarımız, her türlü sosyal ortamdan gelen insanların her gün birbiri ile harmanlandığı ve insanların yaşadığı, çalıştığı, çok nesilli, çok kültürlü ve çok dinli yerlerdir. Kentsel toplum adil bir şekilde geliyecekse, kentliler arasında karşılıklı yardımlaşmanın, gruplar arasında - dinler arası diyalogu da içeren - diyalogu ve gönüllü faaliyetlerin teşvik edilmesi gerekmektedir. Finansal sıkıntılar ve iş güvenliği eksikliği, dışlama ve sosyal statü, yaş, kültür, din, cinsiyet ve özürüllüğe dayalı her tür ayrımcılığa karşı mücadelemizi sürdüreceğiz.

67. Kentlerimiz ve kasabalarımız aynı zamanda, belirli gruplara karşı gösterilen ve bir kent toplumuna ait olma duygusunu olumsuz etkileyen; çok kez kent suçlarının, antisosyal davranışların ve kent halklarımız ve özellikle de onların arasındaki en kırılgan gruplar (yaşlılar, çocuklar, yalnız yaşayanlar, göçmenler, yoksullar) tarafından acı bir şekilde hissedilen güvensizliğin kaynağı olan her tür önyargıdan kurtulmalıdır.

68. Son olarak, kent sınırları içinde gerek duyulan dayanışmanın, ulusal düzeyde belirlenecek ölçütler ve yeniden paylaşım mekanizmaları ile, kentleri çevreyen alanlarla,

diğer komşu kent ve kasabalarla ve nüfusun geri kalanı ile olan ilişkilerimizi de yönlendirmesi gerektiğini düşünüyorum.

69. Bu anlayış çerçevesinde, özellikle Güney ülkeleri söz konusu olduğunda, kentler ve kasabalar arasındaki karşılıklı yardımlaşma uluslararası düzeyde giderek artmaktadır. Bir yandan küreselleşme ilerlerken öte yandan giderek yaygınlaşan bu dayanışmayı bir tür "kent diplomasisi" olarak görmek mümkündür. Bizler, daha zor durumdaki ülkelerin kentleri ile gelişen ve daha dengeli ve daha uyumlu bir dünyanın şekillenmesine yardımcı olan bu farklı dayanışma türlerini tüm gücümüzle teşvik ediyoruz.

70. Bizim dayanışma kavramımız, kentlerimizin ve kasabalarımızın mahallelerinde başlar, ancak onların kapısında son bulamaz.

### **Bilgi Temelli Kentler ve Kasabalar**

71. Kentlerimiz ve kasabalarımız medeniyetin kavşaklarıdır. Buralar, hem bilgi ve kültürün ifade olanağı bulduğu kusursuz ortamlar hem de iletişim ve buluşma yerleridir. Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilcileri olan bizler, kentlerimizi ve kasabalarımızı değişimin yapıldığı yerler, farklılıkların karşılıklı saygı çerçevesinde özgürce ilişki kurduğu ve kendilerini ifade edebildiği kozmopolit alanlar olarak görüyoruz.

72. Kültürel farklılıkların tek bir küresel ve evrenselleşmiş model içinde eriyeceği kentler ve kasabalar istiyoruz. Kentlerimiz ve kasabalarımız kültür açısından da mimarileri açısından da farklı ve farklılaşmış yerleşimlerdir ve böyle de kalmaları gerekir. Bir yandan yapıların ve hizmetlerin standartlaştırılmasının, öte yandan tekdüze izlerini her yerde bırakan ve salt küresel bir pazarın kurallarını tanıyan küreselleşmiş bir kentsel gelişme modelinin yarattığı ucubelerin getirdiği risklerin farkındayız.

73. Bizler aynı zamanda yerel alanlarımızın kültürlerini ve kimliklerini de destekliyoruz. Yerel kültürlerimizi ve yerel belleklerimiz giderek küreselleşen bir dünyada kilit değerler olarak teşvik etmek ve duyurmak istiyoruz. Kentlerimizde ve kasabalarımızda, sanatsal yaratıcılığa ve yüksek standartlı kültür hizmetlerine destek sağlama yolundaki çabalarımızı sürdüreceğiz.

74. Kentlerimiz ve kasabalarımız her zaman değişimi ve yenilikçiliği getiren güçlerin yuvası olmuştur. Bu yerleşimler ilerleme ve değişime uyum sağlamak için bir fırsattır. Bizler, kentlerimizin ve kasabalarımızın topluluklarımızın gelişmesinde öncü rol oynamaya şimdiden başlayan ve gelecek dönemlerde bunu artan oranda yapacak olan bilgi temelli ekonomilerin odak noktaları olduğu inancındayız.

75. Bu yeni binyılın başlarında, kentlerimizin ve kasabalarımızın, Avrupa'da bu bilgi temelli ekonominin oluşturulmasında her zamankine oranla daha büyük bir tarihsel rolü olduğunu düşünüyorum. Geniş alanların sanayi dışına çıkartılması, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin artması, biyoteknolojideki ilerleme ve daha genel olarak, somut olmayan ekonomik faaliyetlerin gelişmesi, kalkınmamızın yeni şekillerini belirlemektedir ve yerel yerleşimlerin bu açıdan çok önemli bir rol oynayabileceklerini biliyoruz. Bu nedenle, bilgiye ve yenilikçiliğe, eğitimden yararlanabilmeye, araştırmaya ve daha genel olarak da bu yeni ekonominin üzerinde yeşereceği verimli ortamı sağlayacak olan kültürel ve sanatsal faaliyetlere öncelik vermek istiyoruz.

76. Bu düşünce ile, iletişim ve telekomünikasyon altyapımızı geliştirecek, internet erişimini artıracak, "akıllı" mekânlar yaratacak ve e-yönetişimi genel kullanıma sokacağız. Kentlerimizin ve kasabalarımızın, eğitim ve araştırma sistemleri ile üretim sistemleri arasında bilgi transferini kolaylaştıracak yaygın ve sürekli işbirliği ağlarının ortamı olmasını istiyoruz. Bizler, kalkınmamız için bir değer olacak dijital kentler ve kasabalar kurmak arzusundayız.

77. Kentlerimizi ve kasabalarımızı bilgi, kültür ve sanat yuvaları haline getirmek amacımızın, onların mimari güzelliklerini dikkate almadığımız takdirde saygınlıktan yoksun kalacağının farkındayız.

78. Bu bağlamda, kentsel peyzajlarımızın son elli yılda çoğu zaman üst düzeyde bir mimari kalite endişesi duyulmadan geliştiğinin farkındayız. Kent çevresindeki peyzajların pek çoğunu ihmal ederek, kentlerimizin ve kasabalarımızı ruhsuz ve yaratıcılıktan uzak bir ticari kentsel planlamaya terk ettik. Bu nedenle, mekânsal gelişmemizde mimarlık boyutunu daha fazla dikkate almak ve karar vericilerde ve kentlilerde canlı bir mimari kültürün gelişmesini teşvik etmek istiyoruz.

79. Kentlerimizle, kasabalarımızla ve onların kültürü ile olduğu kadar mimarileri ile de gurur duymak arzusundayız.

### **Sonuç**

80. Avrupa'nın seçilmiş yerel temsilcileri olan bizler, kentlerimizin ve kasabalarımızın bugünkü gelişiminin tehlikeler içerdiğinin ve karşılaştıkları evresel, demokratik, kültürel, sosyal ve ekonomik bağlamdaki zorlu sorunların bugüne kadar görülmemiş ölçeklerde olduğunun bilincindeyiz.

81. Bu Manifesto'da itici gücümüz kentlerimize ve kasabalarımıza duyduğumuz güven oldu. Kesinlikle inanıyoruz ki bu yerleşimler toplumlarımızın kendine özgü birer değeridir. Bu yerleşimler, tek başlarına ya da oluşturdukları ağlarla, yerel kalkınmanın itici güçleri ve kolektif siyasal aktörler olarak toplumlarımızdaki değişimlerle yüzleşmek zorundadır. Topluluklarının refahına ve sürdürülebilirliğine katkıları olabilir. Ancak, bakış açımız salt yerel ölçekte kalmaz. Bu refah ve sürdürülebilirlik hedefine ulaşmaya çalışırken, kent ve kasabalarımızın diğer yerel alanlarla dayanışmayı da sürdürmeleri gerekmektedir.

82. Kentlerimizin ve kasabalarımızın çok gerilere giden bir tarihleri olduğunu ve bunlara kültürlerimizin geniş perspektifinden bakılması gerektiğini biliyoruz. Bizler, geçmişe ve ortak belleklerimiz uzanan bu köklerin aynı zamanda, kendimizi geleceğe güçlü bir kimlikle yansıtılabileceğimizi olanaklı kılacağına inanıyoruz. Tek bir kentsel gelişme modeli önermiyoruz. Kent ve kasabalarımızın kendi kişilikleri var; hepsi farklıdır ve bu çeşitlilik Avrupa için bir fırsattır.

83. Kentler ve kasabalar arasında ve içindeki çeşitliliğe gelince: Kültürel çeşitliliği entegre edebilme becerisinin, çatışmadan arınmış bir kimlik vizyonu ile gelişebileceği kanısındayız. Kimliklerimizden gurur duyuyoruz, ancak onları, kesinlikle diğerlerine karşı açık olabilmenin bir ögesi olarak da görüyoruz.

84. Yerel alanların içinde ve arasında daha fazla demokrasi, daha fazla sürdürülebilirlik ve hatta daha fazla dayanışmayı teşvik ederken, toplumlarımızın gereğince gelişebilmesi için daha iyi bir yönetim ve daha yüksek bir performansın yaşamsal önemi olduğuna inanıyoruz.

85. Kentlerde yaşayan vatandaşlarımıza ve kentsel gelişme süreçlerinde yer alan herkese iyimser, iddialı ve yoğun beklentileri olan bu mesajımızı iletme istiyoruz. Bu Şartı, Avrupa'nın kentleri ve kasabaları için değerlerin paylaşımına ve deneyimlerin karşılıklı alışverişine dayalı yeni bir kentsel proje oluşturmaya çağrı olarak sunuyoruz. Böylelikle kentler ve kasabalar kendi bireyselliklerini muhafaza ederken, kolektif olarak da hümanist değerlerin, bireysel özgürlüklerin, ekonomik zenginliğin, sosyal dayanışmanın ve yer küreye ve canlı kültüre gösterilen ilginin yamasız bir bütün oluşturduğu bir Avrupa kentsel planını içselleştirebilecektir.